

Educatief schoolreisprogramma voor de onderbouw **Vóór het schoolreisje**

1. Wat zijn sprookjes?

Er was eens... een sprookje

U vraagt de kinderen welke sprookjes ze allemaal kennen. Noem eens een paar voorbeelden?

(Mogelijke antwoorden: Roodkapje, Doornroosje, Hans en Grietje, de Rode Schoentjes, Sneeuwwitje, Klein Duimpje, de Wolf en de zeven Geitjes, Assepoester, het Meisje met de Zwavelstokjes, de Kikkerkoning, de Chinese Nachtegaal, Tafeltje dek je, Zwaan kleef aan...)

Sprookjes werden doorverteld

Sprookjes zijn verzonden verhalen. Sprookjes waren vroeger niet bestemd voor kinderen. Vaak waren sprookjes bedoeld om iets uit te leggen of iets engs te bespreken. Vroeger geloofden de mensen ook echt in sprookjes. Ze geloofden in heksen en feeën, kabouters en trollen. En wolven, daar waren ze heel bang voor! Vroeger liepen er dan ook gewoon wolven door het bos. Het gebeurde vroeger ook dat ouders hun kinderen achter lieten, omdat ze niet genoeg te eten hadden. Een sprookje als Klein Duimpje, waar de vader de kinderen achterlaat in het bos, dat gebeurde dus echt. Van de heel oude sprookjes weten we niet wie ze bedacht hebben. Dat is ook logisch, want sprookjes werden vaak doorverteld. Onder het werk bijvoorbeeld. Of in de herberg. En natuurlijk vertelde oma haar dochter sprookjes en deze dochter vertelde ze dan weer door aan háár kinderen.

Veranderende sprookjes

Daarom bestaan er van één sprookje allemaal verschillende variaties. Want je weet hoe dat gaat als iemand iets dóór vertelt. De ene verteller van een sprookje laat bijvoorbeeld iets weg, de ander verzint er gewoon iets bij. Daarom zijn sprookjes door de eeuwen heen ook steeds veranderd.

Lessuggestie: fluisterspelletje

Ter illustratie hoe iets kan veranderen als je het doorvertelt: een fluisterspelletje. U fluistert een kind een woord in het oor, bijvoorbeeld: spinnenwiel. Het kind fluistert dit door naar de buurman of buurvrouw. Eens zien wat er uitkomt aan het eind van de rij.

Soorten sprookjes

Behalve sprookjes heb je ook verhalen waar dieren in spelen. Dat zijn fabels. Een voorbeeld hiervan is: De Vos en de Raaf. Misschien hebben jullie wel eens “De Fabeltjeskrant” gezien op TV? Er bestaan ook oosterse sprookjes, uit de oosterse sprookjesserie Duizend-en-één-Nacht, zoals bijvoorbeeld Vogel Rok en de Vliegende Fakir.

Een sprookje is een wonderverhaal

Het wonderlijke en toverachtige speelt in een sprookje een grote rol, zonder dat dit wonderlijk of vreemd is. Integendeel! Iedereen vindt het de gewoonste zaak van de wereld dat Ezeltje Strek je munten poept! In een sprookje spelen mensen, dieren, heksen, feeën, reuzen en kabouters gewoon door elkaar. Ze leven allemaal in dezelfde wereld. Een heks, fee of reus is voor de held of heldin van het sprookje niets bijzonders, nee zelfs doodgewoon!

Alles kan in een sprookje

Alles kan in een sprookje: het arme weesmeisje trouwt met een prins, en de arme houthakker trouwt net zo makkelijk met een prinses.

2. Lessuggesties

Kringgesprek:

- * Welke sprookjes vind je het mooist?
 - * Welke vind je eng?
 - * Wie heeft er een sprookjesboek?
 - * Welk sprookjesfiguur zou jij willen zijn? (*Bijvoorbeeld, Sneeuwwitje, een elfje uit Droomvlucht, de prins uit Doornroosje, Hans of Grietje, De fee uit Assepoester, Roodkapje...*)
- Lees dan een sprookje voor en stel de kinderen na afloop een paar vragen:
- * Wat vond je leuk aan het sprookje?
 - * Vond je het een verdrietig of vrolijk sprookje?
 - * Wie vond je aardig in het sprookje?
 - * Gebeurden er gekke dingen in het sprookje?
- Laat vier kinderen dan om de beurt het sprookje navertellen.
- * Vraag of de kinderen wel eens in de Efteling zijn geweest.
 - * Zo ja, welke sprookjes zijn er in de Efteling? (*Sprookjes uit de Efteling zijn: De Indische Waterlelies, De Vliegende Fakir, De reus en Klein Duimpje, Repelsteeltje, De Chinese Nachtegaal, Roodkapje, Vrouw Holle, Doornroosje, De Kikkerkoning, De Trolenkoning, Sneeuwwitje, Ezeltje strek je, Tafeltje dek je, Knuppel uit de zak, De Rode Schoentjes, Langnek, Draak Lichtgeraakt, Hans en Grietje, het Meisje met de Zwavelstokjes.*)
- U vraagt ze welk sprookje in de Efteling ze het leukst vinden.
- *Vraag welk sprookje ze graag zouden willen zien in de Efteling?

Knutselen: knutsel het huisje van Hans en Grietje. Of maak een kijkdoos van een sprookje in de Efteling. U kunt ze ook vragen een sprookje uit de Efteling 'na te bouwen.' Als die knutselwerken bij elkaar vormen een mini Efteling in de klas.

Tekenen: Lees een paar sprookjes voor. Laat de kinderen een 'scène' uit het sprookje natekenen. Al die scènes na elkaar vormen een stripverhaal van het sprookje.

3. Beroemde sprookjesschrijvers

Hun sprookjes kennen we allemaal. Maar wie hebben de sprookjes verzonnen of opgeschreven? Sprookjes werden vroeger alleen maar doorverteld. Pas later kwamen er sprookjesboeken aan te pas. De Gebroeders Grimm uit Duitsland en de Franse schrijver Charles Perrault hebben veel van die verhalen opgeschreven. Sommige sprookjes hebben ze zelf bedacht. Hans Christian Andersen uit Denemarken heeft al zijn sprookjes zelf verzonnen. Dit is een sprookje van Hans Christian Andersen: De Kleine Zeemeermin. Andere bekende sprookjes van hem zijn: De Tondeldoos, De Prinses op de Erwt, De Rode Schoentjes en Duimelijntje.

De Kleine Zeemeermin

De Kleine Zeemeermin, met haar ogen zo blauw als de diepste zee... leefde met haar zusjes in de diepe, diepe oceaan. Ze had een heerlijk leven. Toch was ze heel nieuwsgierig, naar de mensenwereld boven water. Naar de bloemen, de vogels. Op haar vijftiende verjaardag mocht ze voor het eerst naar de schepen kijken. Vlakbij, in het maanlicht lag een groot schip. Elke keer als ze door de golven werd opgetild kon ze door het raam naar binnen kijken. Daar stond een jonge prins met grote zwarte ogen. Wat was hij mooi! En wat keek hij vriendelijk! Plots stak er een felle wind op. De golven botsten tegen het schip. De bemanning was in rep en roer. Het schip kraakte en kreunde. Even was het doodstil. Toen brak het schip in tweeën...

Snel bedacht de Kleine Zeemeermin, dat mensen niet onder water kunnen zwemmen. Met één slag van haar staart was ze bij de prins. Ze pakte zijn hoofd en hield het op haar borst. Voorzichtig zwom ze naar de kust. Ze legde de jonge prins op het zilveren zandstrand. Wat was hij knap... vlug kuste ze zijn lippen, en wipte terug in het water. Vanaf deze tijd werd de eens zo vrolijke Kleine Zeermeermin heel treurig. Van alle waterbloemen zag ze de pracht niet meer. Vaak zwom ze terug naar het strand, zonder ooit de prins te zien. Op een dag zwom ze kordaat naar de oude zeeheks. "Hihihihihihi", krijste de zeeheks. Ik zie het al! Verliefd! "Help me heks", zei de Zeemeermin, "Nou... gniffelde de heks, "Ik kan wel een drankje voor je maken waarmee je staart verandert in benen. Maar elke keer als je dan loopt is het net of er honderd spelden in je voetjes prikken!" "Ik doe het!" zei de Zeemeermin. "Wat kost het?" "Jij hebt de mooiste stem hier in zee, die wil ik hebben!" "Maar hoe kan ik dan zeggen dat ik van hem hou, als ik geen stem meer heb?", vroeg de Zeemeermin radeloos. "Laat het hem voelen mijn kind!", gilde de heks. De kleine Zeemeermin slikte het drankje op het strand. En zie, haar vinnen veranderden in benen! Van schrik viel de Kleine

Zeemeermin flauw. Die ochtend maakte de prins een wandeling langs het strand. Hier, op deze plek was hij gevonden. Hij had geluk gehad. De golven hadden hem naar het strand gevoerd. Maar toch, waarom droomde hij dan elke nacht van ogen zo blauw als de zee? De prins zuchtte eens diep. Hij keek langs de branding. Hé! Er lag een meisje aan de vloedlijn. Snel liep hij naar haar toe. Gelukkig, ze leefde nog. Ze keek hem aan. Die ogen! Het waren de ogen uit zijn droom. Blauw als de zee... "Wie ben je? Waar kom je vandaan?" Met een gebaar duidde ze hem dat ze niet kon praten. "Dat geeft niet", zei de prins. "Op jou heb ik lang genoeg gewacht. Jij wordt mijn vrouw." En zo gebeurde het. Op hun bruiloft liep de jonge bruid trots aan de arm van haar prins. 's Nachts zwaaide ze naar haar zeemeerminnenzusjes in de zee. Ze was gelukkig. En die speldenprikjes? Die voelde ze niet meer. Liefde overwint alles.

Dit is een sprookje van de Gebroeders Grimm: Sneeuwwitje. Anders sprookjes van de Gebroeders Grimm zijn: De Wolf en de zeven Geitjes, Hans en Grietje en Repelsteeltje.

Sneeuwwitje en de zeven dwergen

Er was eens een beeldschone koningin. Oh, wat was ze gelukkig, toen op een dag een grote hartenwens van haar in vervulling ging; ze kreeg een schattig dochttertje met een lylieblanke huid en ravenzwart haar. Ze noemde haar: Sneeuwwitje. Maar helaas... de koningin werd ziek, en stierf. De vader van Sneeuwwitje trouwde opnieuw. Maar Sneeuwwitjes nieuwe stiefmoeder was een akelige, jaloerse vrouw... Elke ochtend keek de ijdele koningin in haar toverspiegel.

Dan vroeg ze:

"Spiegeltje, spiegeltje aan de wand,
wie is de mooiste van het land?"

Dan antwoordde de spiegel:

"Zo mooi als u is er geen,
u bent het mooist van iedereen."

Dan glimlachte de koningin tevreden.

Maar op een dag zei de spiegel:

"Majesteit, u bent een bloem gelijk,
toch is Sneeuwwitje de mooiste van het rijk."

Woedend gooide de koningin haar pantoffel naar de spiegel. "WAT? Is Sneeuwwitje mooier dan ik? Ze moet weg!" krijste ze. "Jager! Kom hier! Ik wil dat je haar meeneemt en haar achterlaat in het bos." Geschrokken deed de jager wat hij moest doen. Arme Sneeuwwitje. Hongerig, koud en bang strompelde ze door het donkere bos. Tot ze opeens... een klein popperig huisje zag. De deur was open. Op tafel stonden zeven bordjes waar iets heel lekkers op lag. Sneeuwwitje had zo'n honger dat ze overal een klein hapje van nam. En toen ze de zeven bedjes in de slaapkamer zag, zocht ze het grootste bedje uit en was snel in dromenland. Midden in de nacht kwamen de zeven dwergen terug uit het bos. "HE! Wie heeft er met mijn vorkje geprikt?," zei de één. "Wie heeft er van mijn lepeltje gelikt?" zei een ander, boos. "Kom eens kijken!" De kleinste dwerg had Sneeuwwitje gevonden. Wat was ze mooi, als ze sliep... Sneeuwwitje kon nu toch nergens meer naartoe. Gelukkig vroegen de dwergen of ze bij hen wilde komen wonen. Nou, dat wilde Sneeuwwitje wel. Intussen stond de valse koningin weer voor haar toverspiegel. "Sneeuwwitje bij de dwergen is ook nu duizendmaal mooier dan u!" antwoordde de spiegel tot haar grote verbazing. Woedend verzong de koningin een plan. Met zwaar gif maakte ze een giftige appel. Daarna vermomde ze zich als oud vrouwtje dat appels verkocht. Ze klopte aan bij het huisje van de dwergen. "Lief meisje," zei ze, "Alsjeblieft. Een heerlijke appel. Hier, proef!" Sneeuwwitje nam een hap uit de prachtige glimmende appel... En viel neer...

Toen de dwergen Sneeuwwitje vonden, waren ze ontroostbaar. Ze timmerden een kistje van glimmend glas, zodat ze voor eeuwig haar schoonheid konden bewonderen. Drie dagen en nachten huilden ze... Een prins te paard reed toevallig langs het dwerghuisje. Toen hij Sneeuwwitje zag, was hij op slag verliefd. "Geef me haar mee, alsjeblieft", smeekte hij. "Zonder haar kan ik niet meer leven." De dwergen zagen zijn verdriet, en besloten dat het goed was.

Toen ze echter de glazen kist naar de rand van het bos wilde dragen, viel de glazen kist en brak. Door de schok van de val schoot het giftige stukje appel uit de keel van Sneeuwwitje. En zie, ze kreeg weer kleur op haar wangen! Stralend keek Sneeuwwitje haar prins aan. "Op jou heb ik altijd gewacht..." stamelde hij.

En ze leefden... Precies! Nog lang en gelukkig.

Hieronder is een sprookje van de Charles Perrault: Assepoester.

Andere sprookjes van Charles Perrault zijn: De Gelaarsde Kat, Blauwbaard en Klein Duimpje.

Assepoester

Er was eens een lief meisje. Ze woonde met haar gemene stiefmoeder en pesterige stiefzusters in een groot kasteel. De luie vrouwen lieten het meisje al het vuile werk in huis doen. Al gauw noemden ze haar zelfs Assepoester. Op een dag gaf de prins een groot feest. Die hele dag waren haar zusters en stiefmoeder druk bezig met de krullen in hun haar en de kantjes en ruches aan hun japonnen. Natuurlijk moest Assepoester helpen. "Och", mijmerde ze, "Kon ik maar mee naar zo'n mooi bal..." De zussen en haar stiefmoeder brulden van het lachen. "Jij! Mee? Kijk eens naar je haar! En die vossen die je aanhebt! Die nagels!" Gillend

van het lachen stapten ze in een koets en lieten Assepoester alleen achter. Verdrietig keek Assepoester hen na. Plots hoorde ze een lief stemmetje: "Assepoes!" voor haar stond een mooie vriendelijke dame. "Huil maar niet, Assepoes", zei ze. "Ik ben je petemoei. Jij gaat naar het feest!" Met een tikje van haar toverstokje toverde ze Assepoester in een wonderschone baljurk. Haar haar was versierd met veren en aan haar voeten prijken twee glazen muiltjes. Nog een tikje met de toverstok... en de grote pompoen veranderde in een gouden koets en de zeven muizen in zeven prachtige zwarte paarden. "Ga en geniet," sprak de toverfee. "Maar luister goed: vóór 12 uur 's nachts moet je het feest verlaten. Dan is de betovering verbroken!" Aarzelend betrad Assepoester de balzaal. Ze kende niemand. Eventjes voelde ze zich heel alleen... Maar hoor, plots stopte de muziek. Als in een droom zag Assepoester de prins op haar aflopen. Zou hij...? Met een sierlijk knikje vroeg hij haar ten dans. Weldra zwierden ze over de dansvloer. Ze dansten en dansten en dansten... tot ze opeens de zware slagen van de kerkklok hoorde. Oh nee! Het was bijna twaalf uur.

Assepoester snelde de danszaal uit, de trappen af naar beneden. Onderweg verloor ze één van haar glazen muiltjes. Vlug schoot ze haar koets in. Pfff... net op tijd. Verbaasd stond de arme prins op de trappen, met haar muiltje in zijn hand. Hij was verliefd. Smoorverliefd! De volgende morgen was het hele land in rep en roer. Er was iets bijzonders aan de hand. Alle ongetrouwde dames van het land moesten een glazen muiltje komen passen in het paleis van de prins. En... wie het muiltje zou passen, zou koningin worden! Natuurlijk pasten ook de lelijke schoonzusters het tere muiltje. Maar hoe ze ook persten en wrongen; hun voeten waren veel te groot, te grof en te breed. De lelijke zusters hadden Assepoester verstopt in de keuken. Maar, gelukkig ontdekte een van de lakeien haar toen hij een glaasje water ging drinken.

Hij wenkte haar dichterbij. Onder het honende gelach van haar stiefzusters paste Assepoester het muiltje. Ze stak haar slanke voetje naar voren... En... 'Tjoeps!' het muiltje zat als gegoten. Een week later was het groot feest in het land. Onder luid klokgelui en trompetgeschal, trouwde Assepoester met haar prins. Trots stond ze op haar glazen muiltjes voor het altaar. Dolgelukkig keek de prins haar aan. Zijn droomprinses... Hoe dit sprookje eindigt? Je raadt het al, ze leefden nog lang en gelukkig.